

Nasilje nad decom sa posebnim potrebama

Uprkos činjenici da je svih 28 zemalja članica Evropske Unije ratifikovalo sporazum UNCRC, milioni dece širom Evrope i dalje ispaštaju zbog nasilja. U ovom izveštaju FRA (Agencija Evropske Unije za fundamentalna prava) iznosi podatak da su deca sa posebnim potrebama naročito izložena zloupotrebi prava. U okviru Evropske Unije, UNCRC i CRDP (Konvencija o pravima osoba sa posebnim potrebama) imaju važnu funkciju u razvoju sistema dečje zaštite. Ipak, jedan od glavnih zaključaka ovog izveštaja jeste da deca sa posebnim potrebama suviše često “zapadaju u rupe” sistema dečje zaštite i službi za pomoć licima sa posebnim potrebama (str. 8). Stoga je neophodno uvesti jedinstveniji pristup rešavanju problema kršenja ljudskih prava i zlostavljanja dece sa posebnim potrebama. Istraživanja pokazuju da su deca sa posebnim potrebama u proseku 3,6 puta podložnija fizičkom nasilju i 2,9 puta seksualnom zlostavljanju od ostale dece. Međutim, sama priroda i težina njihovih oštećenja ili poremećaja utiče na verovatnoću da budu zlostavljeni. Na primer, deca sa intelektualnim/psihosocijalnim poremećajima su 4,6 puta podložnija seksualnom zlostavljanju i iskorišćavanju od zdrave dece. Za to postoji više razloga. Na primer, deca sa smetnjama u intelektualnom razvoju verovatno su manje u stanju da razlikuju prikladno od nepoželjnog ponašanja. Napadači nekada identifikuju decu sa kognitivnim i komunikacijskim ograničenjima kao “lake mete” jer je takvoj deci mnogo teže da prijave zlostavljanje. Štaviše, deca sa posebnim potrebama se i dalje smatraju “manje pouzdanim” svedocima, što dodatno otežava krivično gonjenje počinilaca. Podaci dobijeni iz centara za žrtve silovanja širom Evrope ukazuju na to da su osobe sa posebnim potrebama koje im se obrate u najvećem broju slučajeva “više puta bile žrtve seksualnog zlostavljanja” od osoba normalnog psihofizičkog razvoja koje dođu u ove centre (str.64).

Pored fizičkog, seksualnog i psihološkog zlostavljanja, deca sa posebnim potrebama su izloženija specifičnim vidovima nasilja u vezi sa njihovim posebnim potrebama. U njih obično spadaju: diskriminacija, segregacija, nepotrebno vezivanje, seksualno uzneniranje za vreme svakodnevnog održavanja higijene, nasilje u toku pregleda ili terapije, nasilje predstavljeno kao terapija (kao npr. elektrokonvulzivna terapija) i preterano davanje lekova. Deca koja žive u alternativnim vidovima zbrinjavanja automatski imaju veće šanse da budu zlostavljeni. Deca sa posebnim potrebama smeštena u ustanove za nezbrinutu decu i dalje predstavljaju osetljiviju grupu suočenu sa problemima nedostatka transparentnosti i nepristrasnog nadgledanja, praćenja i poštovanja zakonskih regulativa. Podaci dobijeni za desetogodišnji period pokazuju da je 238 dece sa posebnim potrebama umrlo u bugarskim ustanovama za nezbrinutu decu. To u proseku iznosi 24 smrtnih slučajeva godišnje, a bugarski Helsinski komitet smatra da je $\frac{3}{4}$ njih moglo biti predupređeno. Čak je otkriveno da je u 31 slučaju smrt nastupila kao posledica izgladnjivanja.

Pored konstatovanja da su deca smeštena u ustanove izloženija nasilju, u ovom izveštaju se takođe navodi da roditelji i drugi staratelji dece sa posebnim potrebama ne dobijaju dovoljno podrške u okviru Evropske Unije. To naročito predstavlja problem u seoskim sredinama gde je dostupnost službi veoma ograničena. Stoga FRA preporučuje organizovanje posebnih programa privremene brige koji bi omogućili redovnim službama da “predahnu” i sprečili zapostavljanje (str. 12). Iscrpljenost i stres se u ovom izveštaju često navode kao glavni

razlozi zlostavljanja dece sa posebnim potrebama. Takođe treba posvetiti pažnju nekim društvenim stavovima u vezi sa osobama sa invaliditetom. Mnoge roditelje/porodice i dalje proganja osećaj sramote u vezi sa postojanjem invaliditeta kod njihovog deteta. Iz tog razloga se mnoge porodice nerado odlučuju da zatraže pomoć.

Najveći deo društva u velikoj meri marginalizuje i stigmatizuje decu sa posebnim potrebama. Ta deca će i dalje imati veće šanse da postanu žrtve nasilja, sve dok prepreke na koje nailaze u pokušajima ostvarivanja svojih prava ne budu uklonjene. U ovom izveštaju se zaključuje da zemlje članice EU moraju više da učine da bi javnost bila bolje upoznata sa problemima osoba sa invaliditetom i naročito sa osetljivošću dece sa posebnim potrebama. Segregacija od ostatka društva nanosi ozbiljnu štetu i u nekim slučajevima predstavlja kršenje prava, i osećaj izolovanosti može da doprinese da deca sa posebnim potrebama budu još više izložena zlostavljanju. U želji da postanu “prihvaćena”, neka deca tragaju za zajedništvom na internetu. Tek sada počinjemo da sagledavamo rizike i opasnosti od izloženosti sajber-uznemiravanju i seksualnom namamljivanju dece sa posebnim potrebama preko interneta.

Pripremila Kejti Žavano za Centar za zaštitu dece u Jugoistočnoj Evropi, avgust 2016.

Izvor: Violence against with disabilities: legislation, policies and programmes in the EU (2015) Agencija Evropske Unije za fundamentalna prava